

The International Group of P&I Clubs

En konkurrensrättslig granskning av EU-kommissionens beslut 1999/329/EC

av **Martin Tideström**, Ernst&Young Law

Martin Tideström

I april 1999 meddelade Europeiska kommissionen sitt beslut i en konkurrensrättslig process mot the International Group of P&I Clubs, en sammanslutning av ömsesidiga försäkringsföreningar som tillsammans ansvarsförsäkrar drygt 90 % av världens oceangående tonnage. P&I-klubbarnas överenskommelser befanns i vissa delar strida mot EG:s konkurrensrätt, men efter det att vissa justeringar gjorts beviljades samarbetet undantag och får nu fortgå i sin utvarande form i ytterligare tio år.

I beslutet aktualiseras flera viktiga – och bitvis komplicerade – konkurrensrättsliga regler och principer. Kommissionens resonemang i och kring dessa innehåller dessvärre flera oklarheter och brister, och med tanke på Kommissionens ställning som EU:s främsta övervakare av konkurrensrätten och undantagsprocessers relativa ovanlighet är flera av dessa mycket förvånande.

Bakgrund

Protection and Indemnityförsäkringen – eller P&I-försäkringen – är den centrala ansvarsförsäkringen i sjöfartsförhållanden. Den täcker i första hand ansvar för person- och sakskador men också ansvar för utsläpp och vissa andra speciella faror i sjöfart. Försäkringen erbjuds vanligtvis genom ömsesidiga föreningar kallade P&I-klubbar vari redare samarbetar om kravfördelning och inköp av reassurans. Klubbarna drivs i huvudsak utan syfte att generera något överskott.

Ungefär 90% av världens oceangående tonnage är ansvarsförsäkrat i någon av de 13 klubbar som tillsammans utgör The Interna-

tional Group of P&I Clubs (IG). Inom IG samarbetar de deltagande klubbarna om kravfördelning och om införskaffande av kommersiell reassurans. På grund av samarbetets omfattning uppnås en större riskspridning och genom IG kan därför erbjudas långt högre nivåer av täckning än vad som är möjligt i varje individuell klubb. I dagsläget erbjuder IG:s medlemsklubbar en generell ansvarstäckning som uppgår till maximalt ca 4,25 miljarder USD för varje enskilt krav. Beträffande

Artikeln är ett sammandrag av ett examensarbete i civilrätt vid Uppsala Universitet. (Handledare: Johan Schelin.) Uppsatsen kan beställas från Martin Tideström, Ernst & Young Law. E-post: martin.tidestrom@ey.se. Tel. 018-24 33 00.

oljeutsläpp är ansvaret begränsat till en lägre summa. P&I-försäkring med så hög täckning kan inte tecknas hos någon aktör eller grupp av aktörer utanför IG:s samarbete.

Då sjöfarten är en riskfylld näring och ansvarskrav ofta kan bli mycket stora är effektiva och väl fungerande försäkringssystem av fundamental betydelse. Den höga nivån av täckning och den väl utvecklade organisationen för kravhantering och utbetalningar som IG ger, utgör en stor trygghet för inblandade i ansvarssituationer. Flera sjörättsliga konventioner och regleringsförslag är direkt baserade på samarbetets fortsatta existens och på de nuvarande principerna för kostnadsfördelning och reassurans. Att skadestånd verkligen kan utkrävas är också grundläggande för funktionen av sjörätten i stort, och många av de avtal, lagar och konventioner som reglerar sjöfarten skulle riskera att mista sin betydelse om sanktionerna för dess efterlevnad inte var verkligt garanterade.

Genom ömsesidigheten och de krav på förtroende mellan de samarbetande klubbarna denna ställer har utvecklats ett stort mått av enhetlighet inom systemet. Bland annat tillämpar klubbarna många gemensamma eller likvärdiga regler, t.ex. i samband med skadereglering och avgiftsuttag.

Några av dessa gemensamma regler har ifrågasatts utifrån EG:s konkurrensrätt. Ett av samarbetets viktigaste avtal underkastades Kommissionens granskning 1985. Vissa av avtalets bestämmelser bedömdes ha en konkurrensbegränsande effekt, men då förutsättningarna härför ansågs uppfyllda beviljades avtalet undantag i tio år. I anledning av att IG för några år sedan ansökte om undantagets förnyande har Kommissionen nyligen granskat IG:s kravfördelningssamarbete på nytt. Ett beslut meddelades i april 1999.

Beslutet och processen inför dess fattande innehöll två huvudfrågor. Den ena av dessa hänförde sig till det s.k. Poolavtalet, som närmare reglerar klubbarnas överenskommel-

se att erbjuda en gemensam täckningsnivå. Kommissionen menade att detta förfarande begränsade den konkurrens som ligger i möjligheten att anpassa utbud till efterfrågan, men ansåg att bestämmelserna i fråga var nödvändiga för samarbetet och därför inte otillåtna. Den andra huvudfrågan rörde ett annat av IG:s avtal – International Group Agreement – som bl.a. reglerar klubbarnas inbördes konkurrens. Klubbarna menar själva att det ömsesidiga samarbetet inte skulle fungera om de tilläts att fritt konkurrera inbördes. Då den täckning som erbjuds genom samarbetet är densamma, oavsett i vilken klubb ett skepp är försäkrat, bör försäkringen teoretiskt sett vara lika mycket värd över allt. Eftersom klubbarna drivs utan vinstsyfte finns i princip inga marginaler att skära i. Om en klubb tilläts erbjuda rabatt på täckningen i syfte att locka till sig medlemmar skulle andra klubbar således få betala förhållandevis för mycket, och inför risken av sådan s.k. negativ prisdiskriminering vill klubbarna inte samarbeta. I avtalet finns av denna anledning bestämmelser som förbjuder en klubb att under vissa förutsättningar åsätta ett skepp lägre premie än det hade i den klubb där det tidigare var försäkrat i, eller där dess ägare har sina andra skepp försäkrade, under det första året då skeppet i fråga tillhör den nya klubben. Kommissionen ansåg att samarbetet till följd av denna reglering stred mot förbudet mot konkurrensbegränsande förfaranden i Romfördragets artikel 81(1) men kom fram till att det uppfyllde förutsättningarna för undantag jämlikt artikel 81(3), och det beviljades undantag i ytterligare tio år.

Den konkurrensrättsliga granskningen

Det fattade beslutet är mycket viktigt för IG och därigenom för stora delar av världens sjöfart. Det innehåller också många rättsligt intressanta spörsmål. Av dessa anledningar

har jag intresserat mig för beslutet och gjort det till föremål för min examensuppsats inom Uppsala Universitets juris kandidatprogram, i vilken jag med tacksamt mottaget bistånd från Svenska Försäkringsföreningen granskat beslutet och processen inför dess fattande ur ett konkurrensrättsligt perspektiv.

Samarbetet mellan IG:s medlemsklubbar är mångfacetterat och i vissa aspekter unikt, och det aktualiserar frågor på vilka konkurrensreglerna inte alltid är enkelt och tydligt tillämpbara. Dessvärre har Kommissionen inte gjort något mästerverk i sin bedömning. Med utgångspunkt i gällande rätt och mot bakgrund av den omfattande processen inför beslutet framstår Kommissionens bedömningar många gånger som tveksamma och ibland också rent felaktiga, och dess resonemang tyder på att den inte alltid haft en insatt, objektiv och rättsenlig regeltillämpning för ögonen.

I denna artikel skall beslutet och dess betydelse för IG beskrivas. Jag skall också beröra några av mina invändningar mot beslutet och peka på en del av de brister jag anser att det innehåller. På grund av det begränsade utrymmet kommer skildringen att bli relativt översiktlig och jag måste bl.a. avstå från att spekulera i bristernas orsaker. Skulle dock intresse för vidare läsning finnas kan uppsatsen naturligtvis göras tillgänglig i sin helhet.

Något om tillämpliga regler

I beslutsprocessen aktualiseras främst artikel 81 i Romfördraget, som är en av EG:s grundläggande konkurrensregler. Artikeln syftar till att reglera konkurrensbegränsande avtal och förfaranden mellan företag och är uppdelad i tre delar.

Artikel 81(1) förbjuder avtal eller andra förfaranden som snedvrider konkurrensen och som kan påverka handeln mellan EU:s medlemsstater. Av särskild betydelse härvidlag är det s.k. konkurrensbegränsningskriteriet som

innebär att ett förfarande eller avtal för att omfattas av förbudet skall ha till syfte eller effekt att hindra, begränsa eller snedvrider konkurrensen inom den gemensamma marknaden. Det är inget krav att begränsningen skall vara uppsåtlig. Vid bedömningen härav skall till att börja med försöka fastslås ifall syftet med ett förfarande är konkurrensbegränsande. Syftet fastställs genom en objektiv och abstrakt värdering av det avtal i vilket förfarandet regleras och man ser här till dess uppenbara konsekvenser snarare än till den avsikt avtalets parter säger sig ha. Kan å andra sidan inte fastställas ett rent konkurrensbegränsande syfte skall förfarandets effekter utredas. Dessa bedöms i förhållande till hela det ekonomiska och juridiska sammanhang inom vilket avtalet i fråga tillämpas, och hänsyn brukar härvidlag tas till faktorer som arten och mängden av de produkter som omfattas av avtalet i fråga, lokalisering och betydelse av avtalets parter, styrkan hos marknadens övriga aktörer samt ifall det omstridda avtalet utgör en särforeteelse eller om liknande förfaranden förekommer. Begreppen hindra, begränsa och snedvrider används ofta om varandra och hänvisar alla till förändringar i den ”normala” konkurrensen på marknaden, med vilket avses den konkurrens som skulle råda om förfarandet i fråga inte tillämpades.

I artikel 81(2) stadgas att förfaranden som omfattas av förbudet i artikel 81(1) är ogiltiga.

I artikel 81(3) ges förutsättningar för att undantag skall kunna beviljas från förbudet i artikel 81(1). Bland dessa är att avtalet måste bidra till att förbättra produktion eller distribution eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande samt att avtalet tillförsäkrar dem som köper den erbjudna produkten eller tjänsten en skälig andel av den vinst som uppnås genom förfarandet i fråga. Dessutom krävs att avtalet bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå de positiva kriterierna. Målsättningen med detta är att inte bevilja undantag

för onödigt restriktiva avtal eller klausuler, utan stället förmå parterna att anamma den minst restriktiva lösningen som är möjlig för att uppnå målen med förfarandet i fråga. Slutligen är det ett krav att avtalet inte får sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Undantag är bindande för nationella domstolar och kan endast meddelas av Kommissionen. Proceduren är ofta komplicerad och tidskrävande, och på grund av Kommissionens begränsade kapacitet är det genomsnittliga antalet beviljade individuella undantag bara fyra per år.

Bedömningen enligt artikel 81 har under hand kommit att nyanseras något genom utvecklandet av principen om accessoriska begränsningar – dvs. om nödvändiga konkurrensbegränsningars förenlighet med rätten. I många avtal som i stort inte begränsar konkurrens kan det finnas delar eller inslag med konkurrensbegränsande effekter. Sådana delar kallas underordnade eller accessoriska och de kan i sig omfattas av förbudet i artikel 81(1). Avtalsklausuler med restriktiv effekt för konkurrensen omfattas enligt principen om accessoriska begränsningar emellertid inte av artikel 81(1) om de är nödvändiga för funktionen av det avtal i vilket de ingår ifall detta avtal i stort är acceptabelt. Med nödvändighet menas att om begränsningen inte hade funnits så skulle avtalet inte ingåtts eller fylla sin funktion, eller också så skulle det fullföljas till en betydligt högre kostnad under en längre period eller med betydligt sämre utgångsläge för att lyckas. Restriktionen får heller inte vara mer omfattande än vad som krävs för att säkerställa avtalets funktion. Som en följd av dessa förhållanden bör en konkurrensbedömning ske i flera steg. Till att börja med skall Kommissionen fråga sig ifall ett avtal i stort har konkurrensbegränsande syfte eller effekt. Är så fallet strider det, liksom tidigare förklarats, mot artikel 81(1). Om avtalet däremot bedöms ha positiva ef-

fekter för konkurrensen går Kommissionen vidare och granskar dess olika delar för att utröna om några av dessa – sedda för sig – begränsar konkurrens. Finner Kommissionen sådana delar blir nästa steg i bedömningen att pröva huruvida dessa är nödvändiga, och är så fallet skall avtalet anses vara tillåtet.

Principen har utvecklats under många betraktares gillande. På ett teoretiskt plan är det tilltalande att konkurrensfrämjande förfaranden, för vilka vissa handlingsbegränsningar är nödvändiga, anses vara förenliga med konkurrensrätten, och inte begränsande men värda att beviljas undantag. På ett praktiskt plan medför principen att nationella domstolar med en gång kan fastslå ett förfarandes giltighet och i förekommande fall tillämpa avtal i vilka begränsningar av den typ som omfattas ingår i stället för att, liksom nu ofta är fallet, tvingas vänta på Kommissionens avgörande i undantagsfrågan.

Beslutet

Kommissionen gör bedömningen att IG:s kravfördelande samarbete i stort inte är konkurrensbegränsande. Försäkringsverksamhet förklaras utgöra en form av skalekonomi. För att kunna försäkra en viss typ av risk måste ett visst antal enheter försäkras och detta minimumantal kan uppnås antingen av en aktör eller av flera i samarbete. Enligt uppgifter som Kommissionen tagit fram krävs att en eller en grupp av aktörer försäkrar en marknadsandel om mer än 50 % av dagens sjöfart för att kunna erbjuda P&I-försäkring i den storlek IG gör. Utan denna storlek kan kommersiell reassurans inte tecknas och ett kravfördelande samarbete vore inte ekonomiskt hållbart. Således möjliggör IG:s samarbete agerande på en produktmarknad där de enskilda klubbarna annars inte haft tillträde.

Kommissionen konstaterar sedan att det för samarbeten av IG:s typ är nödvändigt med vissa överenskommelser om gemensamt age-

rande. Sådana överenskommelser är inte att anse som konkurrensbegränsande, fastslår Kommissionen, ifall samarbetet för vilket de är nödvändiga möjliggör att dess medlemmar kan erbjuda en produkt eller tjänst som de på egen hand inte kunnat.

Den gemensamma täckningsnivån

I den del av beslutet som rör den gemensamma täckningsnivån resonerar Kommissionen på följande sätt. Samarbetandet mellan klubbarna om att erbjuda en täckningsnivå innebär att klubbarna förhindras att erbjuda också andra nivåer, och eftersom varje klubbmedlem kan ha individuella behov förhindrar regeringen härvidlag att klubbarna konkurrerar genom att möta varje medlems önskemål. Poolavtalet – i vilket regeringen om den gemensamma nivån ingår – ändrades inför beslutet på så sätt att där nu klargörs att det är fritt upp till klubbarna att utanför ramen för avtalet samarbeta om täckning av krav till högre nivåer än den gemensamma. Ingenting hindrar heller klubbarna från att på egen hand erbjuda sina medlemmar täckning till lägre nivåer. Kommissionen bedömer det dock som nödvändigt att man inom samarbetet enas om att erbjuda åtminstone en gemensam nivå. Ingen klubb skulle nämligen vilja vara med att täcka krav till högre nivåer än dess egna som andra klubbar beviljat eftersom det i ett ömsesidigt kravdelningssamarbete där medlemmarna inte tar ut annat än självkostnaden för sina försäkringar inte finns någon användbar metod att tvinga de medlemmar som beviljar täckning för högre krav att kompensera de övriga. Då regeringen i fråga således utgör en nödvändig del för ett i övrigt konkurrensfrämjande samarbete omfattas den inte av förbudet mot konkurrensbegränsningar i artikel 81(1), menar Kommissionen, och meddelar i linje härmed ett icke-ingripande-besked.

Premieberäkningsreglerna

I den andra delen av processen – rörande International Group Agreement och dess principer för premieberäkning i samband med klubbyte – är huvuddragen i Kommissionens resonemang dessa. Kommissionen konstaterar kortfattat att den inom samarbetet tillämpade proceduren för premieberäkning i samband med klubbyte begränsar klubbarnas frihet att konkurrera i premiesättningen. Proceduren i fråga innebär att en klubb under vissa förutsättningar tillåts sätta premie för ett nyttillkommet skepp lägre än dess tidigare klubb endast om dennas premie bedöms vara orimligt hög. Visserligen förändrades IGA under processens gång på så sätt att administrativa kostnader numer lyfts ur den övriga premieberäkningen och klubbarna har full frihet att konkurrera avseende dessa. Övriga element av premien faller emellertid fortfarande under restriktionerna som regeringen innebär, och den bedöms därför som konkurrensbegränsande.

Kommissionen konstaterar dock att det i alla kravfördelade samarbeten krävs en viss grad av disciplin mellan de medverkande parterna vad gäller premiesättningen för de kostnader som delas, därför att ingen part vore beredd att dela krav med någon annan som tar lägre premier för att täcka samma krav. För funktionen av IG:s samarbete är det således nödvändigt med vissa begränsningar avseende premiesättningen i förhållande till de delar av enskilda krav som fördelas mellan klubbarna. Sådana begränsningar åstadkoms genom reglerna i IGA, och i den mån reglerna är tillämpliga på sådana krav eller delar av krav som delas mellan klubbarna utgör de således inga otillåtna konkurrensbegränsningar. Emellertid delas inte alla krav eller delar av krav mellan klubbarna. Inom det s.k. retentionslagret – upp till 5 miljoner USD – täcks krav enbart av den klubb vars medlem orsakat det. Eftersom sådana krav inte delas mellan klubbarna spelar det i princip ingen

roll hur de respektive klubbarna beräknar sina premier för denna del. Klubbarna som av någon anledning kan reducera sina kostnader för denna interna fördelning borde därför inte vara förhindrade från att ta ut lägre premier, menar Kommissionen, och anser att konkurrens inom detta segment inte kan riskera samarbetets funktion. Således bedöms tariffreglerna som icke nödvändiga beträffande den del av premierna som reflekterar krav som faller inom retentionsnivån, och de omfattas därför av förbudet i artikel 81(1).

Kommissionen överväger sedan undantag enligt artikel 81(3). Bland kriterierna härför finns som tidigare ett krav att avtalet bara skall ålägga de berörda parterna begränsningar som är nödvändiga för att uppnå de positiva kriterierna – parterna skall alltså anamma den minst restriktiva lösningen som är möjlig för att uppnå målen med förfarandet i fråga. Bedömningen av undantag jämligt artikel 81(3) rör de just som de icke nödvändiga bedömda restriktionerna, och således aktualiseras på nytt frågan om huruvida de är nödvändiga inom retentionslagret. Kommissionen upprepar inledningsvis att de inte är nödvändiga. Den konstaterar sedan att det under rådande omständigheter kan vara ”icke genomförbart, eller åtminstone mycket komplex och problemfyllt” att ta fram en lämplig metod som säkerställer att begränsningarna i fråga bara används i de delar av tarifferingen som riktar sig mot krav som skall delas mellan klubbarna och inte mot retentionskostnader. Då tarifferingen i själva verket är en subjektiv riskbedömning anser Kommissionen det svårt för klubbarna att på ett enhetligt och kontrollerbart sätt dela upp den i sannolikheter för att skeppet i fråga dels skall orsaka krav under retentionsnivån och dels orsaka krav över den. Kommissionen menar det vara för enkelt för klubbarna att manipulera sin bedömning av fördelningen mellan de två och på bekostnad av den interna kravdelningen sänka tarifferingen gällande krav över retentionsnivån.

Om så sker blir effekterna att restriktionerna avseende de delar av krav som fördelas mellan medlemsklubbarna mister sin verkan och negativ priskonkurrens kan förekomma. Lika så skulle antalet dispyter rörande tariffering förmodligen öka kraftigt och – då fler subjektiva element än idag förekommer – bedömningen av dessa dispyter bli mycket komplicerad. Med detta kommer Kommissionen till slutsatsen att kriteriet är uppfyllt, dock utan att rent ut säga att reglerna är nödvändiga.

Avtalet bedöms också uppfylla artikelns andra kriterier och Kommissionen beviljar det ett individuellt undantag.

Beslutets innebörd för IG

Kommissionen beviljade, som framgått, icke-ingripandebesked för Poolavtalet och ett individuellt undantag för International Group Agreement. Undantaget gjordes gällande i tio år och förenades med vissa villkor, främst avseende skyldigheter för IG att informera Kommissionen om vissa omständigheter av betydelse för konkurrensen.

Innebörden av ett icke-ingripandebesked är att Kommissionen uttalar just att den inte finner anledning att ingripa mot det granskade avtalet eller förfarandet. Värt att notera är att ett sådant beslut emellertid inte på något sätt avgör frågan inför framtiden. Kommissionen kan när den vill återuppta ärendet och skulle vid en framtida granskning utan hinder av det nu fattade beslutet kunna komma till en annan slutsats. Grunden för en ny granskning kan vara antingen ett direkt klagomål, en granskning av någon närliggande fråga i samarbetet eller Kommissionens helt egna initiativ. Vid min granskning har jag inte funnit några betydelsefulla oklarheter i beslutet i denna del, och ifall omständigheterna kring samarbetet vore desamma som idag tror jag inte att det finns grund för några mer ingående omvärderingar i en framtida prövning. Det är emellertid inte otänkbart att marknaden för

P&I-försäkringar någon gång skulle komma att förändras så att de grundläggande antagandena i resonemangen faller. En möjlighet är exempelvis att IG sänker täckningsnivån så pass mycket att det marknadstillträdeshinder som ligger i aktörernas storlek försvinner och att också andra aktörer eller grupper av aktörer kan erbjuda försäkring av samma storlek. I så fall vore det kravfördelande samarbetet kanske inte att betrakta som konkurrensgynnande och bedömningarna i fråga om de restriktioner som läggs på de medverkande klubbarna skulle bli annorlunda.

Undantaget innebär att det prövade avtalet får fortsätta tillämpas under den tid för vilken det beviljats. Kommissionen kan dock återkalla undantag, bl.a. om de förhållanden som låg till grund för beviljandet väsentligen förändras. I beslutet ger Kommissionen signaler om att samarbetet kommer att hållas under viss observation och klubbarna har därför gjorts medvetna om att beslutet kan komma att omvärderas. Efter att ha granskat beslutet noggrant finner inte jag särskilt många bedömningar där Kommissionen dragit osäkra rättsliga slutsatser av de faktiska omständigheterna till IG:s fördel, och därför håller jag det inte för troligt att någon för IG:s del betungande omvärdering kan ske rent generellt. Däremot ställer Kommissionen, som nämnts, upp vissa krav på IG, och beroende på hur de kan mötas kan kanske saken komma i en annan dager.

Sammanfattning av granskningen

Det finns inget att invända i Kommissionens bedömning att IG:s kravfördelande samarbete i stort har positiva effekter för konkurrensen eftersom det faktiskt möjliggör erbjudande av P&I-försäkring i aktuell omfattning.

Vad gäller kravdelningen inom ramen för Poolavtalet ansåg Kommissionen som visats att samarbetandet om en gemensam täck-

ningsnivå begränsar konkurrensen mellan klubbarna då det utesluter möjligheten för dem att erbjuda också andra nivåer. Det bedömdes dock som nödvändigt eftersom det mellan ömsesidiga föreningar av det slag klubbarna utgör inte finns några användbara metoder att kompensera för olika inbördes täckningsnivåer. Med den komplettering som gjorts till avtalet med innebörden att samarbeten om andra nivåer utanför avtalets gränser inte hindras nöjde sig Kommissionen och drog tillbaka sina inledningsvis resta invändningar om att restriktionerna till följd av avtalet sträckte sig för långt.

Jag anser att beslutets slutsats härvidlag är riktig. Jag har dock ifrågasatt den rättsliga betydelsen av den nämnda kompletteringen till Poolavtalet i det att den inte påverkar parternas rättigheter utan bara förtydligar vad som redan tidigare gällt, och med grund i det har jag också haft svårt att förstå varför Kommissionen riktade invändningar mot samarbetet på denna grund över huvud taget. Jag har dessutom ifrågasatt en invändning Kommissionen från början reste mot samarbetet med innebörden att den då rådande gemensamma täckningsnivån var för hög. Kommissionen menade att många redare önskade lägre nivåer och överenskommelsen om den höga innebar att utbudet begränsades i denna del, vilket utgjorde en otillåten konkurrensrestriktion. Mina invändningar härvidlag har riktat sig mot att frågeställningen över huvud taget kommit upp – det är nämligen många gånger en inneboende effekt av samarbete om ett visst alternativ att andra alternativ hindras, och därför är den sällan konkurrensrättsligt befogad. Trots att klubbarna inför beslutet kom överens om att sänka täckningsnivån markant finns sannolikt redare som vill ha ännu lägre nivåer, och således bör utbudet alltså vara begränsat i förhållande till efterfrågan. Den principiella frågan, om Kommissionen nu ansett den befogad, borde därför ha kvarstått. Det gör den inte, och jag finner

också det en smula anmärkningsvärt. Anledningen till att invändningen kommit upp och efter sänkningen sedan dragits tillbaka kan, misstänker jag, förklaras med att Kommissionen nyttjat sitt inflytande till att åstadkomma just sänkningen. Om vilken nivå man vill samarbeta är dock en helt intern fråga för IG:s medlemsklubbar. Att som Kommissionen gjort ge sig in i, och med konkurrensrättsliga maktmedel påverka, en sådan fråga är därför mycket tveksamt, särskilt sett i ljuset av att starka näringsintressen verkat för just en företagen sänkning.

Med utgångspunkt i bedömningen att IG:s kravfördelande samarbete är konkurrensfrämjande bedömde Kommissionen också tillåtligheten av de regler i International Group Agreement, som begränsar medlemsklubbarnas friheter att beräkna premier när redare önskar byta klubb eller förny tillkomna skepp. Dess slutsats härvidlag är att reglerna begränsar konkurrensen mellan klubbarna, men att de är nödvändiga i den delen de är tillämpliga på krav som delas genom poolen eftersom klubbarna måste ha vissa disciplinära garantier för ömsesidighetens upprätthållande. Reglerna fyller enligt Kommissionens bedömning dock ingen nödvändig funktion i den utsträckning de är tillämpliga på krav som inte är så stora att de täcks ur poolen utan bara av den klubb i vilken det orsakade skeppet är försäkrat. Härvidlag ansågs de emellertid kvalificera för ett undantag enligt artikel 81(3), vilket bl.a. innebär att de ansetts vara nödvändiga för förfarandet i vilka de ingår.

Bedömningen att premieberäkningsreglerna begränsar konkurrensen mellan klubbarna är i mitt tycke huvudsakligen riktig. Dock har

jag saknat en mer ingående analys av den konkurrens som faktiskt förekommer mellan klubbarna och en tydligare koppling mellan ekonomiska faktorer och juridiska analys. Vad gäller den bedömning som görs av regleringens nödvändighet i samband med artikel 81(1) efterlyser jag en tydligare motivering av hur Kommissionen valt att betrakta och inte betrakta de bakomliggande omständigheterna. Bland annat är den distinktion Kommissionen gör mellan krav under och över retentionsnivån svag, och ett tydligare resonemang därvidlag hade gjort beslutet lättare att följa. Beträffande kriterierna för undantag i artikel 81(3) finner jag det mest anmärkningsvärda ligga i bedömningen av nödvändighet. Kommissionen anser detta kriterium uppfyllt, men med vad jag anser vara ett mycket ansträngt resonemang. Min misstanke är att den med sitt till synes otydliga utformande av beslutet försöker dölja sin egentliga åsikt, nämligen att reglerna i fråga verkligen är nödvändiga också i denna del. Om den faktiskt ansett något annat hade den heller knappast kunnat komma till slutsatsen att kriteriet är uppfyllt. Om så är fallet är Kommissionens slutgiltiga ställningstagande dock ett sådant att det borde ha påverkat bedömningen redan i samband med artikel 81(1), och beslutet skulle därmed blivit ett annat.

I båda beslutsprocessens huvuddelar finns således tydliga tecken på att Kommissionen tillämpat konkurrensreglerna utanför dess ramar på ett sätt som knappast kan sägas vara förenligt med rättssäkerheten. Att så skett är naturligtvis mycket beklagligt.